

TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana
si cultur'a poporului romanu.

Acésta fóia ese cate 3 cóle pe luna si costa 2 fr. v. a. pentru membrii asociatiunei, éra pentru nemembrii 3 fr. Pentru strainatate 4 fr. cu porto postei. Abonamentul se face numai pe cate 1 anu intregu. — Se abonéza la Comitétulu asociatiunei in Sibiiu séu prin posta séu prin dd. colectori.

Nr. 21.

Brasiovu 15. Octombre 1868.

Anulu I.

Ad Nr. 233. 1868.

Protocolulu adunarei generale (VIII) a asociatiunei transilvane pentru cultur'a si literatur'a poporului romanu.

tienuta in Gherl'a la $25/13$ si $26/14$ Augustu 1868 sub conducerea ordinaria a d-lui presiedinte Vasiliu Lad. Popu.

SIEDINT'A II.

tienuta la $26/14$ Augustu 1868.

XV. In $26/14$ Augustu demanéti'a dupa 9 óre adunanduse éراسi membrii presenti ai asociatiunei dinpreuna cu unu numeru frumosu de óspeti in sal'a redutului pentru de a lua parte la a dou'a siedintia a adunarei generale, la dispunerea dlui presiedinte se citește protocolulu siedintiei precedente prin notariulu ad hoc dn. Iustinu Popfiu, carele cu pucine modificari aprobanduse se autentica.

XVI. Inainte de a trece la ordinea dilei, dn. presiedinte atrage atentiunea adunarei la doue lucruri: 1) la unu telegramu adresatu presidiulu asociatiunei in Gherl'a si inaintatu prin dn. Horsia, in care junimea romana din Pest'a felicita adunarea si cere binecuventarea ceriului asupr'a lucrariloru ei. La cétirea acestui telegramu atatu membrii presenti, catu si ascultatorii apretiuindu deplinu interesarea cea viua, ce dovedesce tinerimea din Pest'a la lucrarile acestei adunari, erupsera in entusiastice strigari de „se traiésca.“

2) Mai incolo atrage presidiulu atentiunea adunarei la o scrisóre a bancei generale de asecuratiune reciproca „Transilvani'a“ cu dtu. Sibiiu 7. Augustu 1868 Nr. 23/D. G., prin care

administratur'a suprema a aceiasi bance se róga de presidiulu asociatiunei, cá prin influinti'a densului si anume prin asociatiunea transilvana, se binevoiésca a midiuloci, cá poporul romanu se partecipe la asiediammentulu acest'a in interesulu seu propriu.

Dn. presiedinte recomanda adunarei acest'a institutiune din motivele in acea scrisóre insirate si in deosebi din scopulu statutariu alu aceiasi bance de asecuratiune, care este: inaintarea si asecurarea intereseloru patriotice pe terenulu institutiunei de asecurare peste totu, si in specialu de o parte a desdauna pe participantí pentru casuri de nenorocire ori daune nevinuite, mai nainte stipulate, si de alta parte a eféptui, cá capitalele insemnate ce se aduna prin asecurari, din care pana acumu trageau folóse numai tieri si societati straine, se se conserve, respective creedie pentru tier'a nóstra, cá cu atari capitale si venitulú loru se se lucreze spre inaintarea economiei nationale prin sprijinirea întreprinderiloru industriarie, meseriarie si agromice.

Dn. Elia Macelariu este de parere, cá toti cei ce au influintiá preste poporu, se sprijinésca in cerculu activitatii loru proprie institutiunea acést'a cu atát'a mai virtosu, dupa ce numele întreprindietoriloru si dispusetiunile introductórie ale bancéi dau destule garantii, cá se nu póta incapé ceva prepusu de nesiguritate séu insielatiune.

D. Iustinu Popfiu doresce, cá asociatiunea transilvana prin membrii sei se staruíésca a familiarisá poporulú cu asemenea institutiune.

Dn. adv. Iacobu Brendusianu dice, ca societatile de asecuratiune mai alesu prin aceea se recomanda inaintea publiculu, daca iéu mai puciene %, si adauge, ca dupace societatea „Victoria“ numai 2% primesce dupa valórea asecurata, banc'a „Transilvani'a“ déca va scari si dîn percentulu acesta, nu va avé lipsa de alta recomandatiune.

Dn. Visariónu Romanu arata deosebirea între societatea „Victoria“ si banc'a „Transilvani'a,“ pentruca a) banc'a Transilvani'a se baséza pe principiulu reciprocitatii, dupa care toti cati se voru asecurá le acésta banca, suntu membrii si forméza împreuna un'a societate si se ingrigescu si garantéza, cá se se desdauneze in casurile de nenorocire predeterminedate, ce se voru intempla între densii, si asia b) societatea acest'a nu este infianta prin actie, ci numai prin asecurarea in vr'unulu dîn ramii de asecurare, si in urma c) pentruca capitalele acestei

societati si venitul lor se voru intrebuintia spre inaintarea economiei nationale prin spriginirea intreprinderilor industriale, meseriarie si agronomice, precumu s'au intrebuintiatu si pana acum'a, danduse imprumuturi pe asemenea scopuri.

Neluandu altii cuventulu, dn. presiedinte reasume parerile si propunerea dlui Iustinu Popufiu, cá adeca asociatiunea transilvana prin membrii sei se staruiesca a familiarisá intre poporu banc'a de asiguratiune „Transilvani'a," priiminduse de adunare, se ridica la valóre de conclusu.

XVII. Dn. presiedinte pune la ordine conformu programei cetirea disertatiunei prezentate de dn. Ladislau Vajda. Dn. profesor Moldovanu se róga, cá antei se se primésca si se se desbata rapórtele comisiunilor delegate in siedinti'a de eri, éra cetirea disertatiunei se se puna la sfarsitul afacerilor adunarei.

Dnu. Elia Macelariu insemnéza, ca in disertatiunea dlui Vajda de buna séma se facu propuneri, carii ar poté trece la comisiunea de 7, delegata pentru desbaterea propunerilor, cá se'si dea parerea la ele, si dreptu aceea se se cetésca mai nainte disertatiunea.

Dn. Iosifu Vulcanu se róga, cá in adunarile asociatiunei se se puna pondulu principalu deschilinitu pe disertatiuni, si asia disertatiunea amentita se se cetésca numai decatu in intielesulu propunerei.

Dn. presiedinte punendu intrebarea, déca adunarea primesce propunerea dlui Iosifu Vulcanu, cá disertatiunea se se cetésca numai decatu? adunarea respunde: se primesce.

Deci dn. Iosifu Popu jude sing. luandu cuventulu, da de scire adunarei, ca dn. Ladislau Vajda impedecatu fiindu in starea sanetatii sale, l'a rogatu pre densulu se cetésca disertatiunea aceea, si numai decatu suinduse pre tribuna cetesce disertatiunea intitulata: „Cateva cuvente despre necesitatea de a dá espresiune solene a recunoscintiei pentru fundatorii de scóle etc. si de a conlucra spre ridicarea starei materiale a poporului, apoi face mai multe propuneri in acésta privintia.“ Acésta disertatiune ascultata cu mare atentiune si primita in mare parte cu strigari sgomotóse de „se traiésca,“ dede ocaziune la o desbatere indelungata.

Dn. presiedinte afla, ca disertatiunea acést'a contine mai multe propuneri, peste care adunarea nu póte trece la ordinea dilei, ci trebue se faca disertatiunea objectulu pertractariloru, si este de parere, cá adunarea in privinti'a acestei disertatiuni

se aléga între urmatóarele alternative, anume: a) cá séu se se dea disertatiunea unei comisiuni alese din sinulu adunarei, carea inca sub decursulu siedintiei de astadi se desbata propunerile si se dea opiniunea meritória la densele; b) ori se se concrédia comitetului asociatiunei, se referésca in privinti'a acést'a adunarei generale a anului viitoriu; c) séu in urma se se aléga un'a comisiune statatória din barbati, carii sunt in coaten gere cu auctoriulu disertatiunei, cá densii se prelucre pana la adunarea generala viitória unu planu in privinti'a acelu ru propuneri.

Dn. Iustinu Popufiu deschidiendu sirulu oratoriloru opinéza, ca din impregiurarea varietatiei si a multimei agendelu r acestei adunari se se concrédia deadreptulu comitetului asociatiunei desbaterea propuneriloru dlui Lad. Vajda, si acelas i comitetu se sustérna parerea sa meritória peste densele adunarei generale viitórie.

Dn. Iosifu Popu jude sing. numai intr'atatu se abate de catra opiniunea antevorbitoriului, cá lucrulu acést'a se nu se concrédia comitetului asociatiunei, ci unei comisiuni speciale, carea se resiédia in Clusiu si punenduse in coaten gere cu dn. Lad. Vajda, se referésca la adunarea viitória in meritulu lucrului.

Dn. Demetriu Coroianu vic. Silvaniei doresce, cá atatu disertatiunea cetita sub adunarea anului trecutu a dlui Lad. Vajda, catu si ast'a de estimpu se se tiparésca deosebi in brosiure si se se respandésca pretutindenea.

Dn. presiedinte inse 'lu reflectéza, ca asociatiunea are fói'a sa, intr'acést'a se se tiparésca disertatiunile, cà-ci tiparirea in deosebi a acestoru disertatiuni ar casiu na numai spese superflue.

Dn. Elia Macelariu propune, cá proiectele dlui Lad. Vajda se se primésca de adunare „in principio“ si se se publice ambele disertatiuni in fói'a asociatiunei transilvane, nefiindu lipsa se se tiparésca in brosiure. Ce se atinge apoi de efeptuirea propuneriloru acelu r'a, este de parere se se insarcineze comitetulu a presenta adunarei viitórie unu proiectu in acést'a privintia.

Dn. Georgiu Marchisiu din punctulu de vedere ca in disertatiunea dlui Lad. Vajda se propune redicarea monumentelu r in onórea barbatiloru binemeritati ai natiunei, propune, cá intrebarea infiintiarei monumentelu r a lui Simeonu Barnuti u si a metropolitulu i Alecsandru St. Siulutiu, se se iea anca astadi la desbatere.

Dn. vicepresiedinte Ioanu Hania este de parere, cá propunerile dn. Lad. Vajda se se primésca la adunare „in principio,“ éra incatu se tiene de modalitatea efeptuiri aceluor propuneri, acést'a se se desbata prin un'a comisiune statatória din barbati, carii suntu in atingere cu dn. propunetoriulu, ca-ci comitetulu asociatiunei si pana acum'a a datu de nesce greutate la atari propuneri, peste care a trece nu'i érá cu putintia, dupace nu érá de facia propunetoriulu, cá se dea deslucirile reperate. Propune dara se se aléga un'a comisiune de 5 membrii locuitori in Clusiu, carii in coatenere cu dn. propunetoriulu se elucredie unu proiectu in acésta privintia. Aduage apoi, ca la efeptuira propuneriloru dlui Lad. Vajda se recere inainte de tóte unu capitalu mai mare, preste care asociatiunea nu numai ca acum'a inca nu dispune, dar in asemenea cercustari nici dupa decursulu a mai multoru ani nu va poté dispune, dupace cu durere trebue se aduca la cunoscenti'a adunarei, ca cei mai multi dintre membrii asociatiunei cu tóte ca s'au in scrisu, nu pré platescu tacs'a annuala; apoi cu fóii'a „Transilvani'a“ inca s'a insielatu comitetulu in asteptarile sale, nenumerandu mai multi de 360 prenumeranti. Se róga in urma de toti membrii ai asociatiunei, se nu pregete a lucra din resputeri la aducerea jertfei pre altariulu literaturéi si alu culturéi, cá se se póta efeptui propunerile cele salutarie.

Dn. adv. dr. Iacobu Brendusianu socotesce propunerile aceste prea teoretice, din carii pucine se potu efeptui si dreptu aceea este de parere, cá adunarea se nu dechiare nici primirea aceluor'a in „principio,“ nici neprimirea. Si dupace dd. membrii ai comitetulu asociatiunei au cunoscentia destula despre lipsele natiunei, adunarea se concredá comitetulu elucrarea unui proiectu in privinti'a propuneriloru aceluor'a, care suntu mai practice si mai usioru se potu efeptui.

Dn. Georgiu Popu proprietariu considerandu, ca in desu numit'a disertatiune se afla un'a propunere, care dupa parerea lui nu sufere amanare, cumu este ajutorirea starei poporatiunei muntiloru apuseni, cei strimtorati de lipsa pentru restringerea lemnaritului si a pasiunaritului, propune, cá adunarea se dispuna colecte in bani si victuale pe scopulu aceluor'a.

Dn. vicepresiedinte Ioanu Hania raspunde, ca adunarea colecteluor nu este chiamarea asociatiunei.

In urma dn. presiedinte, neluandu alti cuventulu, dechiara desbaterea de inchiaietu si reasumendu propunerile, le pune la votu, afara de a dlui G. Popu, despre care observéza, ca aceea

nu cade in sfer'a activitatiei asoc., si adunarea primeste cu majoritatea voturilor propunerea dlui Iosifu Popu impreunata cu partea antei'a a propunerii dlui Elia Macelariu in intelesul cuventarei dn. vicepresiedinte Ioanu Hani'a si asia se radica la valóre de concludu, ca propunerile dn. Vajda „in principio“ se primescu de adunare si se concredu unei comisiuni speciale de 5 membrii cu locuinti'a in Clusiu, cá acei'a punenduse in coatenere cu dn. Lad. Vajda, pe adunarea viitória se gatésca unu proiectu in privinti'a efeptuiri acelor propuneri.

Cu acestea avù sfërsitu desbaterea peste disertatiunea dlui Lad. Vajda, carea se alatura aci sub K.

(Va urma.)

Raportulu secretariului II. despre activitatea comitetului asociatiunii transilvane in decursulu anului 1867/8,

(Fine).

II.

Comitetulu asociatiunei mai are onóre din parte'si cu ast'a ocasiune a aterne onor. adunari generale unele propuneri, a caroru decidere cade in competenti'a aceleia si anume:

a) Deciderea asupr'a scrisórei Reverendisimului dn. protosingelu Nicolae Popea, prin carea din caus'a slabitei sale sanetati se vediù constrinsu a resemná de postulu de m. ord. alu comitet., cu carele fuse onoratu in adunarea génerala dela Clusiu tienuta in a. trec. (Sied. comitet. din 17. Sept. 1867 § 75).

b) Esplicarea mai detaiata resp. modificarea §§-loru 6 si 23 lit. d) din statutele asociatiunei, privitori la primirea membrilor ordinari noi ai asociat., ca-ci precandu § 6 din statute dice, ca totu individuulu carele platesce tacs'a prescisa (de 5 fl. v. a.) e membru ord. alu asociatiunei, totuodata altu §. anume alu 23. lit. d) din statute dice, ca despre primirea membrilor asociatiunei are se decida adunarea generala; vine dar intrebarea, ca óre competente e comitet. ataroru membrii ord. noi a le dá diplomele respect. inainte de a'i propune adunarei generale spre primire, séu se li se dea diplomele nu-mai dupace s'au propusu si acceptatu mai anteiu cá m. ord. din partea adunarei gener.? Stralucit'a adunare generala e rogata, cá acestu obiectu incredintiandu'lu mai anteiu spre ecsaminare si opinare comisiunei insarcinande cu desbaterea eventualeloru propuneri ale comitetului, se aduca vreo decidere de-

taiaata in asta privintia (sied. comit. din 17. Sept. 1867 § 79), spre a se poté comitetulu orienta pre viitoriu in respectulu edarei diplomeloru de memb. ord. noui.

c) Se presentéza onor. adunari generale proiectulu de budgetu preliminaru pre an. asociat. viitoriu 186⁸/₉, carele conformu p. IX. din program'a acestei adunari se va predá spre ecsaminare si aprobare comisiunei bugetarie alegande din sinulu adunarei. (Sied. comitet. din 4. Augustu a. c. § 79).

d) Se presentéza o rugare a tenerului stipendiatu alu asociatiunei, studente la institutuliu agronomicu in Ungarisch-Altenburg, Georgie Vintila, carele din motivulu nepotintiei de a subsista cu stipendiulu anuale de 330 fr., cere urcarea aceluia pana la sum'a de 450 fr., care rugare inca ar fi de a se strapune comisiunei bugetarie alegande, spre a se lua in cuvenita consideratiune. (Sied. comitet. din 4. Aug. a. c. § 85).

e) Se supune onor. adunari generale spre pertractare si decidere concursulu dinpreuna cu documentele recerute ale docentelui din Boosu, comitatulu Clusiuului, Petru Gram'a, carele a concursu la unulu din acele doue premia de cate 25 fr. v. a., destinate pentru aceli invetiatori populari, carii cu ocasiunea presentei adunari generale voru poté dovedi cu documente demne de credintia, cumca au prasitu celi mai multi oltoi. (Sied. comitet. din 4. Augustu a. c. § 84).

f) Se supune onor. adunari generale spre pertractare si mai departe dispunere regulamentulu proiectatu de Il. sa dn. consiliariu de curte Iacobu Bolog'a, in privinti'a infintiarei de reuniuni tienutali si agenturi comunali pentru desvoltarea activitatei asociatiunei. Comitetuliu a primitu in principiu cu placere numituliu proiectu, inse in decursulu pertractariloru sale relative la punerea in lucrare a aceluia s'au ivitu atari greutati, preste cari cu atatu mai pucinu a potutu trece, cu catu ca simtienduse lips'a de a primi deslusiri dela resp. dn. propunetoriu, acelu domnu din caus'a unei lovituri fatale venite asupr'a pretiuitei familie în lunile din urma, nu s'a potutu de locu presentá la siedintiele comitetului asociatiunei.

g) Comitetuliu 'si ia voia a propune si a recomenda on. adunari generale, cá se binevoiesca a dispune recompensarea speseloru de calatoria pentru oficialii asociat., carii ex offo cauta se se presenteze pre la adunarile generali ale asociatiunei si totuodata a ingrigi, cá in budgetulu preliminaru pre an. viitoriu se intre o rubrica speciala si pentru atari erogate.

h) In urma se mai aduce la cunoscinti'a stralucitei adu-

nari generale, ca dn. directoriu gimnas. si redactoriu Iacobu Muresianu a binevoitu a trimite la asociatiune unu ofertu facutu in favórea literaturéi juridice si a latirei cunoscientieloru agronomice intre poporulu romanu in suma de 1602 fr. v. a. in doue obligat. de cate 500 fr., un'a obligat. de statu din 1854, alt'a obligat. privata intabulata. Obligatiunile impreuna cu banii gat'a s'au predatu numai decatu la cass'a asociatiunei, scrisórea resp. pre langa carea s'a trimesu numitulu ofertu priminduse numai cu pucinu inainte de plecarea nostra incóce, nu s'a potutu pertractá din partea comitetului, deci se presentéza prin acést'a onor. adunari generale, cá pertractand'o se binevoiésca a dispune cele mai incolo necesarie in privinti'a punerei in lucrare a scopului salutaru intentionatu prin acelu ofertu.

III.

Conformu Şlui 23 lit. d) din statutele asociatiunei am onóre a aduce la cunoscenti'a onorab. adunari generale numele acelloru domni membrii noui ai asociatiunei, carii s'au inscrisu cá atari in decursulu anului asociatiunei 186⁷/₈, rogandume, cá onorab. adunare generala se binevoiésca a decide despre primirea acellora. Acestia suntu:

1) Dn. proprietariu in Sasu-Reginu Ioanu P. Maieriu, carele pre langa sum'a de 105 fr. in obligatiuni urbariale, responsa in anulu trecut, a mai oferitu in anulu curentu alti 105 fr. in obligat. urbariala, prin urmare satisfacéndu Şlui 6 p. 1) din statute, se dechiarà din partea comitet. de membru fundatoriu alu asociatiunei transilvane.

2) Domnulu maioru c. r. Ioanu Noacu de Hunyad asemene a respunsu in obligatiuni urbariale sum'a de 105 fr., prin urmare conformu Şlui 6 p. 2) din statute s'a facutu membru ordinariu alu asociatiunei transilvane pentru totudéun'a.

3) Comun'a Telciu din districtulu Naseudului, inca a respunsu in obligatinni de statu din 1854 sum'a de 105 fr., prin urmare conformu Şlui 6 p. 2) din statute s'a facutu si acést'a membru ord. alu asociatiunei trans. pentru totudéun'a.

S'au mai facutu conformu susu atinsului § membrii ordinari noui ai asociat. pre an. 186⁷/₈ urmatorii domni:

4) Domnulu c. r. capitanu in pensiune Ioanu Bradu cu tacs'a prescisa de 5 fr. v. a.

5) Dn. c. r. capitanu in pensiune Franciscu Mihailasiu cu 5 fr. v. a.

- 6) Dn. parochu in Vizoen'a Ioane Popu cu 5 fr.
- 7) Dn. advocatu Georgie Catona cu 5 fr. v. a.
- 8) Dn. profesoriu de geometria la universitatea din Iasi Stefanu Emilianu cu 1 galbenu.
- 9) Dn. parochu in Mângâu Alecsandru Fodoru cu 5 fr.
- 10) Rever. canonicu in Gherl'a Mich. Serbanu cu 5 fr.
- 11) Dn. parochu romano-cat. in Sighisiór'a Petru Decei cu 5 fr.
- 12) Dn. secret. la sectiunea trans. a tablei septemvirale in Pest'a dr. Ios. Galu cu 5 fr.
- 13) Dn. vice-fiscalu in districtulu Fogarasiului Sam. Radu cu 5 fr.
- 14) Dn. asessoriu de sedria in Fogarasiu Iovianu Stoic'a cu 5 fr.
- 15) Dn. prop. in Zau depre campia Vas. Mog'a cu 5 fr.
- 16) Dn. asessoriu de sedria in districtulu Fogarasiului G. Fogarasianu jun. cu 5 fr.

IV.

Dupa cum se vede din protocolulu membriloru, asociatiunea noastră numera pana acum membrii fondatori 36, dar doui insi din acesti prea demni membrii in an. tr. 1867 s'au mutat la locuintiele eterne. Unulu fû Escel. sa Alesandru St. Siulutiu, odinióra archi-episcopulu si mitropolitulu Albei-Iulie, carele prin marnimosulu sacrificiu de 2000 fr. v. a. si-a eternatu scumpa'i memoria si in anele asociat. noastre. Comitetulu aduncu miscatu de lovitur'a, ce veni asupr'a bisericeii si natiunei noastre prin pierderea unui dintre celi mai mari si mai demni barbati ai nostri, crediù, ca implinesce numai o datoria a sa, éra facia cu memori'a stralucitiloru sei barbati natiionali, candu la propunerea Esc. sale Dn. presedinte alu asociat. in siedinti'a sa din 17. Sept. an. tr. dede espresiune simtiementelorulu sale de adunca durere si parere de reu pentru pierderea susuveratului archipastoriu romanu, repausatu in Domnulu in 7. Sept. a. tr. Celealaltu membru fondatoriu repausatu in Domnulu in an' tr. fu Dan. Barcianu Popoviciu, parochu gr.-orient. in Resinariu, carele si-a eternisatu memori'a prin ofertulu de 210 fr. v. a. Atari sacrificatori, binefacatori si inaintatori ai culturei romane, voru viá pentru totudeaun'a in memori'a posteritatiei recunoscatóre.

Ér membrii ordinari pentru totudeaun'a, va se díca, cari au respunsu odata pentru totudeaun'a unu capitalu, ce aduce unu proc. anuale de 5 fr., tacsá preserisa prin §. 6 din

statute, suntu pana in presente 29, ér dintre membrii ordin., cari adeca au a respunde pre fiacare anu tacs'a prescria prin §. 3 din statute p. 2) au satisfacutu pana in presente pre an. asociat. 186 $\frac{7}{8}$ acestei detorintie pana la inchierea raportului present. numai 97 insi.

Deci mi-inchiaiu acestu raportu cu espresiunea ferbintei dorintie, care o nutresce fiacare fiu adevratu alu natiunei, cá adeca asociat. nóstra fiendu imbracisiata cu caldura de inteligenti'a si poporulu romanu, se prospereze cu pasi imbucuratori, spre asi puté implini cu demnitate misiunea sa cea inalta espresa in §§. 1 si 2 din statutele sale.

Gherl'a, in 24. Aug. c. n. 1868.

I. V. Rusu mp.
secret. II.

Institutul regescu din Franci'a.

(Fine.)

II. Dupa cele impartasite pe scurtu in Nr. precedente despre Institutulu regescu din Franci'a, dela bunulu lectoriu depende, cá se ia amana istori'a tieriloru nóstre dintre anii 1636 si 1816, adica pe unu periodu de 180 ani si se compare déca cutéza, piticulu progresu din acestea tieri cu gigantescele progrese ale poporului francescu, apoi se se mire déca 'i da man'a, cumca pana si inemicii jurati ai Franciei suntu constrinsi a recunósce superioritatea franciloru si genialitatea loru in tóte directiunile, intru care se desvólta activitatea spiritului omenescu. Intr'aceea pentrucá se vedemu si mai lamuritu, cumu au sciutu impintena francii activitatea spiritului omenescu si pana la ce mesura au pretiuitu ei productele mintiei si ale geniului, multu mai nainte de a se inventa espustiunile universalu, se enumeramu in ordine premiale, pe care Institutulu reg. alu Franciei le publica, le si numera dupa impregiurari pe fiacare anu.

Din venitulu prevediutu in bugetulu statului se facu acestea premia:

1. La academi'a francésca, pentru auctoriulu celei mai bune piese, séu poetice séu retorice, a carei tema (sujetu) se propune intr'o programa cu unu anu mai nainte, 2000 franci.

2. La academi'a reg. de inscriptiuni si litere, pentru celu mai bunu memorialu asupr'a vreunei cestiuni, séu de filologia séu de istoria, propusa totu cu 1 anu mai nainte, 2000 franci.

Ea distribue si trei medalii, fiecare pentru cate unu memorialu asupr'a anticitatiloru nationali, 500 franci.

3. La academi'a reg. de sciintie, pentru un'a cestiune de sciintia (matematica séu fisica), 3000 franci.

4. La academi'a reg. de artele frumóse, se impartu pe fiecare anu mai multe premia mari dupa impregiurari.

5. La academi'a de sciintiele morali si politice, pentru dóua cestiuni de economia publica séu de morala, 1500 franci.

Din veniturile anuali ale fundatiuniloru private facute in folosulu natiunei si date in administratiunea Institutului Franciei, se facu acestea premia anuali:

Premiulu de virtute, pentru cate doi juni sarmani, carii in cursu de cate doi ani voru fi facutu lucrurile cele mai frumóse de virtute, din fundatiunea numita a lui Montyon, 22,465 franci.

Pentru cate unu opu literariu, ce ar avea de scopu a corege moral'a, dela acelasi Montyon, pe anu cate 21,940 franci.

Premiulu baronului Gobert, pentru celu mai bunu opu despre istori'a Franciei, pe anu cate 11,249 franci.

Premiulu filologicu alu comitelui de Volney, cate 1515 fr.

Premiulu de numismatice alu lui Allier de Hauteroche, cate 400 fr.

Premiulu bar. Gobert, pentru opulu celu mai sapiente si mai profundu alu istoriei francesci, pe anu cate 10,835 fr.

Acestu premiu se imparte la cate doi auctori, inse la unulu cate 9635 fr si restulu cá accesit.

Premiulu Laland, pentru opu astronomicu, cate 635 fr.

Premiulu Alhumbert, pentru incuragiarea sciintieloru 150 fr.

Premiulu de statistica, alu lui Montyon, 530 fr.

Totu alu lui Montyon de fisiologi'a experimentală, 895 fr.

Érasi alu lui Montyon, premiu de medicina si chirurgia, pentru celu ce va descoperi midiulócele de a face, cá unele arte séu ramuri de industria se fia mai pucinu stricatióse sanctatiei omenesci, 44,845 fr.

Premiulu Laplace, pentru studentele care va esi cu prim'a eminentia din scól'a politechnica, 215 fr.

Premiulu Alhumbert, pentru incuragiarea arteloru, 150 fr.

Premiulu Deschaumes, pentru incuragiarea juniloru architecti, pe anu cate 1200 fr.

Premiulu baronului Felix de Beaujour, pentru celu mai bunu memorialu despre pauperismu si cersitoria, se da la cate cinci ani cate 1000 fr.

Premiulu comitelui Maillé de Latour-Landry, pentru incu-ragiarea unui literatoriu séu artistu june din Franci'a, pe anu cate 1350 fr.

Premiulu de Morogues, pentru celu mai bunu opu despre agricultur'a Franciei, séu despre pauperismu, de causele si midiu-lócele delaturarei lui, se publica pe cate cinci ani odata, 416 fr.

Adjudecarea si distribuirea premialoru se face conformu statuteloru fiacarei academii; aceleasi statute reguléza si ori care alta activitate a clasei numiteloru academii, din care e compusu institutul. In respectulu statuteloru votate din nou dela restauratiune incóce si aprobate de rege, este de insem-natu, ca avendu fiacare academia statutele sale particulare, de si scopulu si spiritulu acelora este identicu, coprinsulu inse, séu adica cadrulu acelora diferesce multu, éra in modulu ad-ministrarei inca se arata óresicare diferentie. Asia statutele, séu cumu le numescu francii, regulamentulu academiei france, votate in 21. Iuniu 1816 si aprobate in 10. Iuliu alu aceluiași anu, contienu numai XVII. artich, dintre carii unii se impartu in cate dóua trei alinii si nici unulu in §§-i. Ce e dreptu, limb'a francésca are nepretiuít'a insusire, pentrucá in cuvente pucine se póta dice multu; cu tóte acestea citindu cineva sta-tutele academiei francesci cu luareamente, fara voi'a sa vine la parerea, ca membrii academiei au cugetatu a fi nedemnu de barbati matori si sapienti, a voi se preciseze prin regula-mentu cate si mai cate detaliuri, cá si cumu ar face unu re-gulamentu pentru scolari. Regulamentulu academiei regesci de sciintie, aprobatu totu in an. 1816, este si mai scurtu, adica numai de XIII. artich. Din contra academi'a de inscriptiuni si de litere frumóse are unu regulamentu din 16. Maiu 1830 impartitu in XVII. §§-i si subimpartitu in LXX. artich. Re-gulamentulu academiei regesci de artele frumóse, aprobatu in 9. Iuliu 1816 e impartitu in LXII. artich. Regulamentulu a-cademiei de sciintiele morale si politice are in VIII. titule LVI. artich. Acesta este din 23. Februaru 1833.

Sectiunile n'au regulamente, ci membrii loru se invoiescu in lucrarile loru ale tracta din casu in casu dupa impregiurari si dupa analogi'a lucrariloru sesiunei plenarie. Cea mai mare grija a sectiuniloru sémena a fi, cá cu ocașiunea publicarei si adjudecarei premialoru se nu se stracure in lucrarile loru nici unu feliu de neregularitate.

Tóte societatile academice, cate s'au nascutu succesive in alte staturi europene, au luat de modele mai multu séu mai

pučinu regulamentele academiiloru francesci. Ceea ce au pututu imita mai pučinu academiile altoru popóra in secolulu nostru au fostu temeie, séu cumu le dicu francii, sugetele de concursu, pe care punu premia academiile francesci. Caus'a acestei neputintie se esplica prea bine din unic'a impregiurare, ca francii au inceputu a cultiva sciintiele si artele mai tempuriu decatu mai tóte celelalte natiuni, afara de italieni si anglii. Se ilustramu acésta asertiune a nóstra cu unele ecsemple:

Academi'a reg. de sciintie pusese inca la a. 1844 pentru a. 1847 premiu pentru urmatórea problema matematica.

„A statori ecuatiunile generali ale atmosferei terestre, respectandu totuodata rotatiunea pamentului, actiunea calorifica a sórelui si puterile atractive ale sórelui si ale lunei.“

Academi'a de sciintie morali si politice propusese inca totu inainte de 1848, adica in 1846 si 47 urmatórele tese:

„Teori'a certitudinei,“ incatu aceea trebuie se se distinga inca si de cea mai mare probabilitate. In strinsa legatura cu acésta: „Ce este veritatea si ce e realitatea? Care sunt fundamentele veritatiei? Ce e scepticismulu dupa Sextus, Huet, Hume et Kant? Care sunt veritatile certe, care trebuie se subsiste in filosofi'a tempului nostru in mani'a atacuriloru venite asupra loru dela scepticismu?“ Premiu: 1500 franci.

„Ecsamenu criticu alu filosofiei scolastice.“

„Care este inriurinti'a, ce eesercitéza progresulu si gustulu pentru prosperitate asupr'a moralitatiei unui poporu?“

„A cerceta si a descrie in modu comparativu conditionile de moralitatea poporului ocupatu cu agricultur'a si de a locuitoriloru ocupati cu industri'a manufactureloru.“

Alte diece tese, unele mai interesante decatu altele, s'au pusu in aceiasi ani din sectiunile aceleiasí academii si mai anume din dreptulu publicu si jurisprudentia, din statistica, din istori'a generala si filosofica. De atunci incóce Institutulu Franciei a mai datu si mai da eruditiloru si artistiloru tierci pe fiacare anu ocazioni dese de a'si aduna tóte puterile geniului loru, spre a medita la deslegarea unui mare numeru de probleme scientifiche, tientatórie nu numai la prosperitatea si fericirea poporului francescu, ci si a omenimei intregi.

In siedîntiele publice anuali ale academiiloru se citescu si discursuri seu disertatiuni, inse asia, ca acelea trebuie se se supuna la revisiune prealabile, séu in o siedintia privata, séu prin cate un'a comisiune anumita, séu prin oficiulu (delegatiunea, comitetulu) academiei. (Vedi art. XI. alu statut. acade-

miei francesci, art. XXXVIII. alu acad. de inscriptiuni si litere frumóse, art. XLIV. alu acad. de sciintiele morali si politice etc. etc.).

Dupa acestea s'ar cuveni se mai observamu, cumca institutul din Franci'a representa ce e dreptu sciintiele si artele in modu eminente, ca inse acea tíera se mai bucura de un'a multime de academii séu societati de sapienti, pe care numai voindu ale enumera cá intr'unu catalogu simplu, ar trebui se implemu cu ele cativa Nri ai acestei foitie; pentruca de ecs. pana la 1848 mai era alte 305 societati academice si ateneuri, de sciintie, de arte, de agricultura s. a. Din acestea 37 era in Parisu, éra celelalte sunt impartite pela tînuturi prin cetatile si orasiel mai de frunte. De atunci numerulu aceluor societati a mai crescutu. Cu catu ómenii sunt mai cultivati, cu atatu ei sunt firesce si mai sociabili si mai toleranti, prin urmarea la unu poporu cultivatu societatile se imultiescu pe cale naturala, candu din contra pe ómenii selbatici si semi-selbatici numai cu cea mai mare greutate ii poti aduna si indupleca, pentrucá se se invoiésca intre sine a se asocia si a lucra in comunu si in cugetu curatu pentru cate unu scopu mai inaltu, éra pe unde spiritulu de asociatiune mai este asupritu si detienutu la pamentu inca si prin legi, acolo de adeveratu progresu nici vorba nu mai póte fi.

G. Baritiu.

Epistole agronomice.

Epistol'a III.

I. Despre cunósccerea pamentului (agronomia).

Amice! Inainte de a vorbi despre cultivarea pamentului in specie trebuie se invetiamu a cunósce pamentulu, cu care are mai multu de a face agricultoriulu; se scimu care pamentu din ce elemente e compusu, care e mai bunu, care ce plante produce mai bine si care ce natura are, cá mai tardiu se poti insuti a judecá, ca pamentulu teu ce plante ar produce mai cu succesu, cum se'lu meliorezi (imbunetatiesci) si cum se'lu cultivezi etc.

Pamentulu nostru e compusu din mai multe elemente, cari in diferite locuri se afla in mesura diversa; aci prevaléza unu elementu, pre candu dincolo altulu.

Noi agricultorii specificamu pamentulu dupa elementele, cari prevaléza intru insulu. Cate parti se afla din cutare ele-

mentu in cutare pamentu, le esprimemu dupa procente (dela suta).

Déca voliesci se affi, cate procente de arena (nesipu) si cate de lutu contiene pamentulu teu, poti afla in modulu urmatoriu: Lia 1—2 mani din pamentulu respectivu pune'lu intr'unu vasu, aci 'lu amesteca cu apa multa si'lu sfarma bine intre mani, pana ce se va amestecá totu bine cu ap'a si va fi fluidu (curgatiosu), mai bine se fia prea multa apa decatu pucina. Dupa acea acést'a o tórna intrá o sticla curata, bine stravedietiósa, apoi o scutura mai anteiu si o pune cá se se asiéze. Astfeliu aren'a curata cá mai grea, se asiedia la fundulu sticlei formandu o patura, preste acést'a se asiéza lutulu cá mai usioru, formandu alta patura, care se póte destinge cu ochii liberi, si chiaru deasupr'a se va asiezá hum'a séu pamentulu, care s'a formatu din corpure animalice si plante séu gunoiu. Patur'a de huma nu se póte totudeaun'a distinge bine de cea de lutu. Acumu liai o chartia lunga catu si inaltimea pamentului asiediatu in sticla, acést'a o imparte in 10 séu 100 parti egali, cu ajutoriulu carei'a poti mesurá cate parti de acestea e nesipulu si cate lutulu si hum'a; déca impartindu charthi'a in 10 parti (gradure), aren'a e 5 graduri de acestea, atunci arena se afla in pamentulu respectivu 50 procente; mai incolo déca lutulu e de 4 graduri, lutu se afla 40 de procente, ér huma 10 proc. Cate procente de huma se afla in pamentulu cutare, se póte aflá altumintea mai securu, dupa cum vomu vedé candu vomu vorbi despre huma in specie, asia si despre celelalte elemente. Aren'a inse si lutulu se póte aflá dupa cum s'a dîsu, cu securitate; eu cu cate feliuri de pamentu am facutu experimentulu acest'a, totudéun'a mia succesu fórte bine. Acum se vorbimu despre speciile de pamentu din punctu de vedere economicu.

1. Pamentulu arenosu (nesiposu).

Sub pamentu arenosu intielegemu de comunu pamentulu, in care se afla mai multa arena. Déca se afla in cutare pamentu fórte multa arena, acest'a e mai pucinu fruptiferu, de órace aren'a curata nu se tiene de olalta, primesce caldur'a cu celeritate, dar asia o si perde numai decatu, asia e si cu ap'a, o primesce usioru si in graba o si pierde. Aren'a fiindu pufaiósa (rara), se descompunu de graba corpurile organice, precumu de es. gunoiulu, deci pamentulu arenosu se si numesce activu si caldu, fiinduca grabesce descompunerea gunoiului si asia si plantele crescú cu celeritate intru ins'a. Cu catu va

contiené aren'a mai pucinu lutu, huma séu varu, cu atat'a va fi mai pucinu producatoria si la astu casu se numesce ferbinte séu mortu. Dupa marimea fireloru de arena, acést'a se numesce fina, déca firele suntu fine merunte, ér dura, déca firele suntu mai mari. Cu catu contiene aren'a lutu séu varu mai multu, cu atat'a e mai fructifera si castiga in valóre, asia e si déca jace in locu umedu, pre candu din contra nu are nici o valóre, déca jace in locu ridicatu, usucatu si clim'a inca e caldurósa. Déca aren'a contiene 10—20 procente lutu, se numesce arena lutósa, asia si candu are mai multe procente de lutu pana la 35. Pamentulu arenosu se lucra fórte usioru.

2. Pamentulu lutosu (argilosu).

Lutosu se numesce pamentulu, candu contiene mai multu lutu (argila), cá alte elemente (65—80 procente).

Lutulu dela natura e cleiosu, curelosu, primesce multa apa in sine, care o pierde tardiu, deci lutulu e rece dela natura si ap'a nu trece prin elu mai afundu. Deci cu catu contiene cutare agru mai multu lutu, cu atat'a e mai rece, retiene ap'a mai indelungatu, se lucra mai cu greu, si déca va contiené lutulu 20 si mai pucine procente arena, se numesce rece si e fórte pucinu producatoriu. Pamentulu de midilocu lutosu cu 65—80 procente lutu castiga in valóre, déca are o pusetiune mai caldurósa, mai ridicata si nu umeda.

Déca pamentulu lutosu contiene varu, 37—45 procente arena si huma, e fructiferu si se numesce activu si caldurosu; cu catu contiene mai multa huma, cu atat'a e mai bunu, acést'a se si numesce apoi pamentu de granu, precum vomu vedé.

3. Pamentulu midiulocú.

Amestecatur'a de pamentu, in care nici lutulu nici aren'a nu prevaléza, ci ambele se afla in cantitate mai asemenea, se numesce pamentu midiulocú. Fiinduca in acestu pamentu ambele extreme (natur'a lutului si a arenei) se unescu si se imbunatatescu unulu pre altulu, pamentulu midiulociu déca nu e seracu de huma, e celu mai acomodatu pentru vegetarea planteloru si se numesce activu, caldurosu. Déca pamentulu midiulociu contiene 6—12 procente huma, se numesce „humosu.“

4. Pamentulu margosu (mélосу).

Marga (lat. merga v. marga = mealu, spoiéla) se numesce impreunarea interna a lutului, séu a lutului arenosu cu 15 si mai multe procente varu, ce se afla adeseori in pamentu.

Acést'a se folosesce si spre meliorarea pamentului, dupa cum vom vedé la loculiu seu; spre acestu scopu o foloseau si romanii celi vechi.

Marg'a séu mélu (pre aiurea spoiela) are colori diverse, alba, sura, venetia, rosieteca, bruneta etc.; déca se pune in apa se desface in tóte partile cá varulu, prefacunduse in pulbere; acést'a e o insusire a margei, prin care se póte cunósce. Pamentulu, care in apa nu se risipesce in tóte partile, nu e marga. Colórea margei depinde dela alte elemente, cari le mai contine, asia dela feru, resina ori huma. Marg'a, care contine huma, se albesce in focu. Eu am arsu mélu venetu in focu si s'a albitu.

Pamentulu lutosu séu midiulociu, care contine 5—15 procente varu, se numesce margosu séu mélosu. Déca pamentulu margosu nu contine prea multu lutu, de comunu e producatoriu, ma póte fi si fórté producatoriu.

5. Pamentulu varosu.

Déca in pamentu se afla o mare parte de varu, se numesce varosu. Déca pamentulu udatu cu vreunu acidu, de ecs. acidu de sare séu acidu de salitra, fierbe, se infla, e semnu ca contine varu, cu catu fierbe mai tare, cu atat'a contine varu mai multu. Pamentulu varosu e activu si caldurosu, produce bine, déca nu e chiaru prea multu varu, si cu atat'a are mai mare valóre, cu catu va avé o pusetiune mai recorósa, de órace la casu contrariu ardu plantele intru insulu.

Déca varulu e amestecatu cu arena, acést'a e prea caldu-rósa, mai fierbinte.

6. Pamentulu humosu.

Huma (lat. humus) se numesce restulu animaleloru si alu plantelorु putrede, séu gunoiulu, ori alte corpure organice, dupace au putreditu. Hum'a se afla in pamentu cu colóre intunecata, e pufaiósa, déca e uda, e cá sponghi'a, porósa, in stare usucata e usióra, primesce fórté multa apa. Pamentulu, care nu contine huma, nu póte fi producatoriu, de órace hum'a pre langa apa, singura e care da nutrementu plantelorु.

Colórea cea négra a pamentului arata, ca cutare pamentu contine huma multa; acestu semnu fórté rare ori insiéla.

Déca unu brusiu de pamentu negru ardienduse la focu intr'unu vāsu descoperitu se albesce, e semnu ca contine huma.

Cantitatea humei in cutare pamentu se afla mai usioru in

urmatoriulu modu: Lia 100 parti (de es. 100 loti) de pamentu bine usucatu la sóre, fara pietricele si radecini, acest'a 'lu pune intr'unu vasu pre focu, unde 'lu amesteca cu un'a tieve, manunchiu de stiela, pana ce ardienduse se albesce cu totulu pamentulu. In acestu modu hum'a ardiendu dispere din pamentu, dupa acea mesurandu de nou pamentulu arsu, cu catu va fi mai usioru cá inainte de ardere, atat'a huma au fostu in pamentulu respectivu.

Deci déca s'au luatu 100 loti de pamentu bine usucatu, si dupa ce s'a arsu s'au aflatu numai 94 loti, atunci in pamentulu cu care s'a facutu experimentulu se afla 6 procente de huma. Acumu se dicemu, ca pamentulu nu au fostu chiaru fara picu de apa, mai cu séma de au fostu lutosu, ci au mai remasu intru insulu pucina apa, care a fostu chemice impreunata cu acclasi, si acést'a numai in focu a pierdut'o. Din asta cauza apoi mai putemu subtrage din cele 6 procente de huma inca $\frac{1}{2}$ procentu, dar mai multu nu.

In acestu modu poti dar afla amice, ca pamentulu teu, séu celu ce voiesci a'lu cumperá, cate procente de huma contiene, séu catu de grasu e?

Hum'a cate odata e acra si in acestu casu nu e productoria, si acra e acolo, unde e umedu locul si hum'a s'a facutu din plantele celea de apa si umediél'a a inacrit'o.

Fiinduca hum'a se preface din corpure organice séu din gunoiu, asia acést'a se afla numai in patur'a deasupr'a a pamentului, multu in afundime de o urma, in paduri e mai afunda, dar pre agrii a rare ori.

Pamentulu, care contiene 2—5 procente huma, se numesce bunu, care contiene 5—15 proc., se numesce „humosu“ séu „prea humosu,“ si e fórte producatoriu. Spre bucuri'a nóstra generale ne póte sierbi, ca mai tóte provinciele locuite de romani se potu laudá multu pucinu cu pamentu „humosu“ si „prea humosu,“ pre candu atare pamentu nu se afla in ori si care tíera, éra déca se afla, aceea e numai ici si colea.

Afara de aceste specie de pamenturi mai suntu si altele, asia este unu feliu de pamentu acru, care sufere de umediéla si produce nescari erbure sarbede, acre, cari nici ca le manca animalelé; atare pamentu se numesce acru, apatosu, mlasinosu, sarbedu.

Mai incolo mai suntu si unele pamenture asia nuráite pietrósc; acestea si-liau numirea dela pietrisiulu, care 'lu contienau in mesura mai mare séu mai mica. Cu catu contiene

cutare pamentu mai multu pietrisiu, cu atata perde mai multu din valóre, si cu catu pietrile voru fi mai mari, in catu ingreunéza cultivarea aceluia; ér candu pietrile sunt mai menunte, in catu aratrulu le póte incungiurá, nu suntu atatu de daunatióse, ma unele de es. cele de varu, suntu chiaru folositorie.

II. Patur'a superiora (productória) si inferióra a pamentului.

Precum de sine se întielege, pamentulu numai pana la o aduncime anumita contine hum'a cea nutritória si mai la vale nu; deci la estimarea pamentului e de a se distinge bine patur'a superiora a acestuia, care contine multu pucinu, huma, de cea inferióra, care nu contine huma de locu, va se dica nu e fructifera. Patur'a superiora póte se fia mai grósa séu mai subtire dupa impregiurari, póte se fia de aceeași calitate, séu diferita de cea inferióra. Acestea impregiurari au inse mare influentia la valórea cutarui pamentu.

In siesure si locuri asiediate, de comunu patur'a superiora e mai afunda, mai grósa cá pre dealuri si in locuri ridicate. Aduncimea paturei superióre depinde adeseori dela modulu cultivarei pamentului; déca s'a cultivatu pamentulu mai afundu, are patura superiora mai grósa, ér din contra mai subtire.

Déca patur'a superiora e de 8—10 policari grósa, acést'a e grosime midiulocia; de 6 policari si mai pucinu e subtire, 11—12 policari e grósa, adunca, si preste o urma e patur'a superiora fórté adunca, fórté grósa.

De sine se întielege, ca cu catu va fi patur'a superiora mai grósa, cu atata va fi pamentulu mai productoriu, de órace la acestu casu plantele 'si potu intinde radecinele mai afundu in pamentu bunu, si asia producu mai bine si se potu mai indelungatu opune secetei, ér umediél'a prea multa se scurge mai usioru prin pamentulu raru, pufaiosu, si asia plantele suntu scutite si de umediél'a prea mare in tempuri ploiose.

Mai incolo e de a se luá in consideratiune calitatea fisica a paturei inferióre, care se afla sub patur'a productória, superiora. Acést'a dupa calitatea ei póte se inaltie séu se micșioreze valórea pamentului; o inaltia, candu insusirele cele bune ale paturei superióre le are si aceea, séu déca defectele acesteia le micșioréza prin insusirea contraria; asia de es. déca patur'a superiora e arena si cea inferióra lutu, atunci prin aratu mai adencu lutulu de desubtu se póte amestecá cu aren'a, si acést'a devine apoi mai favorítoria planteloru, ap'a nu se póte scurge prin arena in josu, cá se sufere de seceta, nelasandu lutulu.

séu déca patur'a superióra e lutu si cea inferióra arena, atunci inca se póte indereptá lutulu cu aren'a de desubtu, asia si candu de desubtu se afla varu.

Se micsioréza valórea pamentului, candu patur'a inferióra posede in aceeași, séu inca in mai mare mesura calitatile cele rele ale paturei superióre, de es. déca sub lutu se afla éراس lutu si mai cleiosu, ori sub arena se afla éراس arena, séu petrisiu.

Déca patur'a inferióra consta din petrii, stanci, mélu reu, acest'a la tóte impregiurarile e unu reu si micsioréza valórea pamentului.

Patur'a inferióra se numesce calda, déca consta din arena, varu, pamentu midiulociu séu margosu; ferbinte séu setósa, déca consta din petrisiu, petrii séu stanci; rece déca contine lutu cleiosu.

Blasiu, in Augustu 1868.

Stefanu Popu.

C l i o.

(Continuare).

In urmareá ferbintiloru certe cate s'au escatu intre partite in diet'a transilvana din a. 184²/₃, se publicase anonimu un'a carticica despre Cneziatele romanesci, inse in limb'a magiara, dara in favórea elementului romanescu. Se spunea, ca manuscriptulu acelei carticele ilu cumparase episcopulu Ioanu Lemeni dela Blasiu cu cateva sutisióre fiorini. Dupa esirea acelei carti se escà alta disputa intre istoricii de buna credintia si intre cearlatanii istorici, asupra definitiunei cuventelor Cnezu si Cneziatu. Cunoscatorii dialectelorú slavice sciú, ca Knez in aceleasi insémna príncepe, duce séu si boieriu fruntasiu, magnatu (Proceres); se scié inse totuodata, ca la romanii bannatieni cnezu, chinezú in dilele nóstre insémna numai primariu, séu jude comunalu ori birou, precumu ilu numescu pe airea. Se mai afla inse multe cuvente, a caroru semnificatiune in cursulu timpurilorú óresicumu s'a degradatu. Se nu mergemu mai departe: cuventele Domnu si Supanu (Jupanu) ce insemná odata si ce mai insémna astadi! Pentru istori'a nóstra este de cea mai mare importantia, cá se sciú, ce au insemnatu in Transilvani'a intre anii 1000 si 1600 Knez si Knezat ori Kneziat, numiri imprumutate dela bulgari cá fósti aliati, apoi pástrate si dupa desfiintiarea imperiului bulgaro-romanescu. Ro-

manii credu asia, ca Knez a corespunsu dupa impregiurari la anticele numiri latinesci de princeps, proconsul, propractor, procurator etc.

Scrutarea, culegerea, critic'a conferire si explicare a respectiveloru documente ne va spune restulu. Rev. sa dn. canonicu prepositu Stefanu Moldovanu impartasindu inca si urmatoriulu indice despre cnezi si cneziate, adica destriecte romanesci cu capetenii romanesci, da istoriciloru altu falinariu in mana.

Red.

Ex Indice Supplementi Codicis Diplomatici Illustr. Com. Jos. Kemeny.

		II. Keneziatu.	
Anno			
1366	Kenezii Keneziatu.	Supplementi Codicis Dipl. Tomo II.	pag. 56.
1398	" "	" " " "	" " 303, 305.
1404	" "	" " " "	" " 341.
1409	" "	" " " "	" " 402, 403.
1410	" "	" " " "	" " 417.
1431*	" "	Reg. Arch. Tomo I.	p. 98.
1435	" "	Supplementi Cod. Dipl. Tomo III.	pag. 167.
1439	Kenezii Keneziatu.	Suppl. Cod. Dipl. Tomo III.	pag. 209 et Nobiles Castrenses 1444 pag. 275, 1447 pag. 285, 292.
1448	Kenezii Keneziatu.	Suppl. Cod. Dipl. Tomo III.	pag. 303.
1453	" "	" " " "	pag. 356.
1453	" "	" " " "	pag. 360 et 371.
1456	" "	" " " "	Tomo IV. pag. 26.
1476	" "	Reg. Arch. Tomo II.	pag. 245.
1486	" "	Suppl. Cod. Dipl. Tomo V.	pag. 17.
1517	" "	Suppl. Cod. Dipl. Tomo VI.	pag. 27 Knez seu Villicus pagensis.
1531	Kenezii Keneziatu.	Suppl. Cod. Dipl. Tomo VI.	pag. 174.
1568	"	in Boholez Sedis Sink.	Suppl. Cod. Dippl. Tomo VII. p. 246.
1568	"	in Sona Sedis Rupensis.	" " " " p. 246.
1568	"	in Glimboka Sedis Leschkirch.	Suppl. C. D. T. VII. p. 246.
1573	"	in Ohaba Comitatus Hunyad.	Suppl. C. D. T. VII. p. 345.
1573	"	in Denk Comitatus Hunyad.	Suppl. C. D. T. VII. p. 346.
1575	"	in Pojana Sedis Mercuriensis.	Suppl. C. D. T. VII. p. 379.
1575	"	in May Comitatus Albae inf.	Suppl. C. D. T. VII. p. 379.
1575	"	in Sz. János-Hegy Comitat	Albae Superioris. Supplementi Cod. Dipl. Tomo VII. 380.
1580	Plures Kneziatu	in Comit. Hunyad.	Suppl. C. D. T. VII. p. 206.
1589	(Keneziatu) Vajvodatus.	Reg. Arch. Tomo IV.	pag. 43, 45.

Pucine sunt acestea documente, deca'ti va fi scopulu cá se scrii istori'a Cneziatoru, sunt inse de ajunsu, pentrucá se te impintene la cercetari mai departe, séu incai pentru cá se deplangi perderea celorulalte documente.

Ex Indice Supplementi Codicis Diplomatici.

III. D. Com. Jos. Kemény.

Arcem, Oppidum et Terram Fogaras respicientia.

1290	Fogaras. S. C. D. T. I. p. 109.	1643	. . . . . " 117.
1372	" " " " T. II. p. 161.	1643	Privilegium Cerdonum p. 108,
1395	" " " " " p. 283.		1730 p. 105.
	NB. Dux novae Plantationis Pagi	1657	. . . . . p. 238.
	Héviz, ac Dák, hodie in Comit.	1695	Fogaras. Suppl. Cod. Dipl. T.
	Albae Sup. siti, ad Terram Fo-		XI. p. 248, 249.
	garas pertinebant.		Fogaras Districtus in Comit. Al-
1430	Fogaras. S. C. D. T. III. p. 117.		bensi p. 116.
1467	" " " " T. IV. p. 170,		
	1468 p. 191, 1469 p. 198, 1470		
	p. 221, 1472 p. 249, 1473 p. 275.		
1503	Fogaras. S. C. D. T. V. p. 295 bis.	1511	Reg. Arch. T. I. p. 111 et 129.
1511	" " " " " p. 392	1512	" " T. I. p. 458.
1519	" " " " T. VI. p. 65.,	1525	Reg. Arch. T. II. p. 111, 1535
	1524 p. 101, 1527 p. 128, 1531		p. 323, 1540, p. 169, 1566 p.
	p. 183, 1532 p. 189, 1533 p. 199,		321, 322, 1567 et 1572 p. 322,
	1541 p. 342, 1546 p. 373, 1548		1588 p. 323, 1597 p. 405, hoc
	p. 397.		anno supr. Capitaneus Balthasar
1553	Fogaras. S. C. D. T. VII. p. 71.		Bathori. — 1618 p. 324, 1628
	Fogaras est: L. Baronatus —		p. 334, 1631, 1633 p. 324, 1640,
	1543 p. 75 et 87, 1558 p. 145,		1648 p. 325, 1653 p. 326, 1654,
	1561 p. 173, 1566 p. 189, 196,		1657 p. 326, 1663 p. 327, 328,
	197, 1567 p. 195.		329, 1665 p. 134, 1668 p. 348,
	Contulit Ferdinandus I. Tho-		1670 p. 331, 1674 p. 240, 1675
	mae Zalaházi Eppo Vesprimiensi		p. 332, 1677 p. 333, 1678 p. 333,
	ejusque sororibus et Familiae Ke-		1683 p. 344, 1684 p. 137, 1694
	chethi 1527 p. 243.		p. 336, 1699 p. 336, 1709 p. 336
1568	Fogaras. Suppl. C. D. T. VII.		et 337.
	p. 243, 244, 245; 1569 p. 265,	1413	Reg. Arch. T. III. p. 28, 1464
	1572 p. 312.		p. 41, 1469 p. 42, 1471 p. 43
	Comes perpetuus Terrae Fo-		bis., 1527 p. 66, 80, 1531 p.
	garas fuit Gaspar Békes 1573		80 bis. et 81, 1541 p. 87, 1553
	p. 337.		pag. 81, 1608 p. 341 et 352,
1580	Fogaras. Arcis Praefectus Cos-		1611 p. 235, 1635 p. 64, 1637
	mas Horvath Petrichevith. Suppl.		p. 129, 1641 p. 124, 1656 p.
	C. D. T. VIII. p. 153, 1583		135, 196, 1657 p. 64.
	p. 229, 1588 p. 412, 1585 p.	1607	Reg. Arch. T. IV. Capitaneus
	271, 273; 1588 p. 295, 1595		Gabriel Haller p. 48.
	p. 393.	1624	Balthasar Kemény . p. 73.
1606	Fogaras. S. C. D. T. IX. p. 49.	1691	Gregorius Bethlen . p. 258.
1607	Capitaneus Gabriel Haller p. 65,		1607 p. 49 1625 p. 454.
	1609 p. 121, 1622 p. 260, 1626		1610 p. 214
	p. 300.		adde: 1532 p. 154.
1640	Capitaneus Joannes Kemény. S.		
	Cod. Dipl. T. X. pag. 91.		

(Va urma).

Ad Nr. 239. 1868.

Publicarea baniloro incurși la fondulu asociatiunei

dela 22. Augustu c. n. pana la siedinti'a comitetului asociatiunei din 15. Septembrie c. n. a. c.

1) Prin domnulu administratoru protopopescu si colectoru alu asociatiunei in Ofenbai'a, Nicolau Fodoreanu, s'a trimisu la fondulu asociatiunei parte cá tacsă de membru ordinariu, parte cá colecte, sum'a de 20 fr. 64 cr. respective 70 cr. v. a. si anume:

a) dela dn. administratoru protopopescu si colectoru alu asociat. Nic. Fodoreanu cá membru ord. tacs'a pre anii 186⁵/₆ si 186⁶/₇ 10 fr. b) dela dn. parochu gr. or. in Salcio'a infer. Ioanu Danciu cá colecta 1 fr. c) economulu Vasilie Onea 60 cr. d) curatorulu Michailu Vomvea 50 cr. e) economulu Elia Dum'a 50 cr. f) croniculu Ioanu Butura 30 cr. g) curatorulu Ioanu Vomvea 10 cr. h) economulu Craciunu Dragusiu 10 cr. i) economulu Gavril'a Dum'a 10 cr. k) prescurariti'a Nastasia Mara 10 cr. l) economulu Petru Buleandra 10 cr. m) economulu Vasilie Dum'a 10 cr. n) economulu Demetriu Badiu 10 cr. o) economulu Simeonu Dragusiu 10 cr. p) mai multi, toti din Salcio'a inferiōra 22 cr. q) dn. parochu gr. or. din Salcio'a super. Michailu Cior'a 2 fr. r) curatorulu Moise Nicolau 20 cr. s) economulu Ioanu Ispasu 10 cr. t) economulu Vasilie Gogia 10 cr. u) economulu Simeonu Armeanu 10 cr. v) economulu Demetriu Stoianu 10 cr. x) economulu Simionu Barstanu 10 cr. y) economulu Ioane Mart'a 20 cr. z) dn. docente Simeonu Cior'a 15 cr. aa) economulu Simeonu Barstanu 20 cr. bb) curatorulu Ioane Mart'a 25 cr. cc) economulu Michailu Panti'a 15 cr. dd) dela economulu Nicolau Panti'a 10 cr. ee) economulu Ioanu Canasielu 15 cr. ff) economulu Teodoru Cior'a 10 cr. gg) economulu Petru Cucu 5 cr. hh) economulu Simeonu Cucu 5 cr. ii) dn. parochu gr. or. din Cior'a de susu Ioanu Morcanu 1 fr. 60 cr. kk) economulu Ioane Oglavie 5 cr. ll) dn. parochu gr. or. din Laturenii Elia Barstanu 40 cr. mm) economulu Teodoru Macarie 4 cr. nn) mai multi nenumiti 9 cr. oo) din lad'a bisericeii 50 cr. Sum'a totala cá mai susu 20 fr. 70 cr. v. a.

2) Prin d. Aug. Papu protop. si col. asoc. in Belgradu s'au trimisu la asociatiune 15 fr. v. a. si anume:

- a) dela dn. parochu si protop. onorariu in Stragi'a Clemente Tamasiu tacs'a de m. ord. pre 186⁶/₇ si 186⁷/₈ . . . . . 10 fr.
b) dela dn. protop. Augustu de Papu tacs'a de m. ord. pre 186⁶/₇ 5 fr.

3) Prin d. canonicu metrop. si colect. asoc. Ioane Fekete s'au trimisu la asoc. cá tacsă de m. ord. pre anii 186⁵/₆ si 186⁶/₇ pentru d. parochu in Rosi'a (de langa Blasiu) si prot. alu Armen. Basiliu Paulethi 10 fr.

4) Dela dn. protop. Leontiu Leonteanu tacs'a de m. ord. pre 186⁷/₈ 5 fr.

Sibiū, 15. Sept. c. n. 1868.

Dela secretariulu asociatiunei trans. rom.

CONCURSU

la unu ajutoriu de 25 fr. v. a. destinatru pentru untr invetiaceļu de meseria, amesuratu conclusului comit. asoc. adusu in siedinti'a de astadi, se publica prin acést'a de nou concursu cu terminulu pana in 31. Octobre c. n. a. c.

Respectivii competitori au de asi asterne la comit. asoc. pana la terminulu indigitatu concursele loru provediute cu carte de botezu, cu testimonia demne de credintia despre purtarea loru, cumu si despre diligenti'a si desteritatea dovedita in specialitatea de meseria, spre ácarei invetiare s'au consacratu. Sibiiu, in 6. Octobre c. n. 1868.

Dela comit. asoc. trans. rom.

CONCURSU

de órace la unu stipendiu de 100 fr. destinatru pentru unu teneru ascultatoriu de drepturi, afara de patria, in urm'a publicarei concursului din 8. Sept. a. c. n'a competitu, decatu singuru numai unu concurentu, alu carui concursu inse, nefiindu proveditu cu testimoniulu scolasticu recerutu, nu s'a pututu luá in consideratiune, prin urmare numitulu stipendiu, conformu conclusului adusu in siedinti'a comit. de astadi, dechiaranduse de vacante, se escrie pentru acel'a prin acést'a de nou concursu cu terminulu pana in 31.

Octobre c. n. a. c.

Concurentii la susu numitulu stipendiu pana la terminulu mai susu indigitatu, au de a'si trimete la comit. asoc. concursele loru provediute: a) cu atestatu de botezu, b) cu testimoniulu scolasticu despre progresulu in studia, si in urma c) cu testimoniulu demnu de credintia despre lipsirea midiolóceloru necesarie la continuarea studialoru. Sibiiu, in 6. Oct. 1868.

Dela comit. asoc. trans. rom.

 Din acésta fóia mai putemu servi cu esemplaria intregi incependu dela Nr. 1. Doritorii a se abona binevoiésca a se adresa deadreptulu la on. comitetu in Sibiiu. Mai tardfu esemplariale remase leganduse cá carte, potu se vina mai scumpe.

Errata din Nr. 19.

In Nr. 19 alu fóiei asoc. „Transilvani'a“ rubric'a: „Publicarea baniloru incursi la asoc.“ s'au stracuratu unele erori, cari nu potu fi trecute cu vederea, ci trebuie indreptate. Acelea erori batatóre la ochi suntu urmatórele:

- a) la pag. 463 p. 5 lit. b) in locu de: „Ant. Strica“ se se indrepteze: Antoniu Stoic'a.
- b) la pag. 464 p. 7 lit. a) la Ioane Titie tacs'a de m. ord. in locu de: pre an. 186⁷/₈ se se indrepte: pre an. 186⁷/₈.
- c) Totu la pag. 464 p. 7 lit. b) in locu de: „Andrei Iancu“ se se indrepte: Andreiu Francu.

Aceste indreptari se motivéza si din acelu punctu de vedere, cá cass'a asoc. se póta tiené evidentia ceruta facia cu membrii asoc., carii platescu tacele prescise.

Nota. Redactoriulu absentandu siepte septemani in alta tíera, corecturile i se trimitea acolo fara manuscripte, éra mai in urma nici Jecumu. On. publicu lectoriu va sci apretia acestea impregiurari.

Red.